

Анализа посредних економских и културних фактора европске интеграције Србије (дата звернення: 10.02.2025).

14. European Commission. Key findings of the 2019 report on North Macedonia. Brussels, Belgium. 2019 URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/country_19_2777/COUNTRY_19_2777_EN.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

15. Рамковен договор Заклучен во Охрид, Македонија Потпишан во Скопје, Македонија на 13 август 2001. URL: https://mls.gov.mk/images/laws/Ramkoven_dogovor.pdf (дата звернення: 13.02.2025).

16. Arsić LJ., Vučinić I. Obnovljivi izvori energije: potencijali i trendovi. *Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije – Ecologica*. Matični broj – 17057057. 2022. Vol. 29. No 108. Godina XXIX. Broj 108. Beograd. Str. 477-485.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-110>

**TO THE QUESTION OF THE ROLE PLAYED BY CITIES
IN THE FUNCTIONING OF SOCIETY
(IN HISTORICAL RETROSPECT)**

**ДО ПИТАННЯ РОЛІ, ЩО ВІДІГРАЮТЬ МІСТА
В ФУНКЦІОНУВАННІ СУСПІЛЬСТВА
(В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ)**

Pravdyuk V. M.

*PhD of Law,
Doctoral Student
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

Правдюк В. М.

*кандидат юридичних наук,
докторант
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

Виникнення міст, їх розвиток є нерозривно пов'язаними з самим розвитком людства, з історією людської цивілізації. Розуміння причин та історичних особливостей розвитку міст дозволяє зрозуміти закони розвитку суспільства а отже змінювати

В даний час в Україні відсутні комплексні теоретичні роботи, в яких б містився аналіз розвитку міста в історичній ретроспективі як тобто певної території, де організовано і компактно проживають люди.

При тому що накопичений певний досвід досліджень в галузі урбаністики у працях Мамфорда Льюїса [1], Пітера Холла [2], Джона Рідера [3] та ін., відсутній цілісний ретроспективний аналіз міста як особливого просторового суспільного утворення, нерозривно поєданого з розвитком відповідної держави/

Визначення основних ролей і функцій для будь-якого явища має об'єктивний характер лише відносно. Сприйняття того які ролі та функції є основними завжди відображає індивідуальну позицію особи що здійснює дослідження.

Таким чином, можна прийти до висновку, що дослідник певною мірою вільний розуміти певні речі у спосіб, який, на думку саме такого дослідника, є найбільш прийнятним для кожної окремої ситуації. Цей підхід може таким чином результуватись у неправильних висновках на підставі несвідомої добросовісної помилки.

Тим не менш, не зважаючи на те, що сприйняття може відрізнятись у різних соціокультурних груп різного походження, людям властива здатність до створення біологічних зв'язків, які допомагають перетворити індивідуальне сприйняття на універсальні концепції .

Значення ролей і функцій міст з розвитком цивілізацій постійно змінюється.

Історично міста завжди були певними вузлами, де перетинались шляхи потоку товарів, людей та інформації. Велике місто завжди виступало певним керуючим центром по відношенню до території з меншими поселеннями на якій так місто розташоване. У місті збиралась інформація з оточуючої мережі, центром якої воно виступало. Відповідна зібрана інформація аналізувалась відповідними особами що виступали джерелом влади, і резиденція яких також була розташована в цьому місті. Тобто місто ставала вузлом де збиралась інформація, аналізувалась і приймались управлінські рішення .

В простих суспільствах між селом де перебуває резиденція відповідного вождя та іншими поселеннями виникають функціональні зв'язки незначної сили . Відповідно статус самого поселення/ міста що виступає центром влади прямо пов'язане із статусом такого князя/ вождя, резиденція якого у такому поселенні/ місті перебуває.

Для ранніх суспільств функції міст невід'ємно пов'язані з причиною виникнення міст в цілому. Якщо існують об'єктивні суспільні запити, що спричиняють виникнення міст, то в процесі реалізації такі запити трансформуються у відповідні функції, які міста виконують для суспільства а пізніше для держави що створюється в межах такого суспільства.

В історичній ретроспективі доцільно вести мову про наступні рольові функції міст.

Освоєння та контроль над територією. Перехід до землеробства, що отримав у історичній та археологічній науковій літературі назву «Неолітична революція» [4], створив збільшення кормової бази, що спричинило різке пришвидшення розвитку людини. Сама технологія землеробства як і тваринництва вимагала все більших площ, що освоювались людьми. З ускладненням процесів землеробства люди потребували все більше складних інструментів та обладнання, інших товарів що мали створюватись у певних центрах. Відповідним чином виникала необхідність створення спеціальних центрів для сталого контролю над виробничою територією, і такими центрами виступали міста.

Професійне удосконалення, освіта. В процесі цивілізаційного розвитку в містах осідали категорії людей, чия діяльність безпосередньо не пов'язана з добуванням їжі, але як створювали інструменти, обладнання, технології, необхідні для такого вирощування або інші проміжні функції. Найбільш кмітливі майстри з спеціальними знаннями та навичками історично збирались в містах. Поступово саме міста виступали центрами для зацікавлених людей можуть отримати нові знання та навички. Відповідна освітня функція міст є дуже важливою і нині.

Створення та розвиток культових та релігійних центрів. Першими кроками при створенні певного міста/ поселення були заходи з облаштування церемоніальних та культових місць. Не виключено що жерці та їх підручники були першими особами що були звільнені від загальних трудових обов'язків, поява жерців як особливих знавців потойбічного є невід'ємно пов'язаною із стратифікацією первісного суспільства і виокремленням вождів. Необхідним виглядало санкціонування влади певній особі (особам) виходячи з «волі Богів» або подібних пояснень [5]. І донині певні міста де розташовані відповідні особливі культові заклади виступають як джерело розповсюдження певної релігії на відповідній території (Рим. Мекка).

Безпека. Стіни та озброєний гарнізон міста виступали гарантією здійснення безпечної діяльності мешканцями. Відповідні угруповування людей могли успішно розвиватись лише в безпечному місці, що має охорону та укріплення. Сучасні міста також виступають центрами забезпечення безпеки певних оточуючих ці міста регіонів. Останній досвід українсько-російської війни свідчить, що значні міста як правило виступають перешкодою для швидкого та успішного наступу противника та центрами забезпечення безпеки оточуючої території.

Функція забезпечення обміну товарами. Історично міста були центрами обміну необхідними товарами. Захищені мурами замків і міст передмістя були центрами економічного життя, оскільки вони виступали територією під регулярні але не постійні ярмарки, під виробництво, що вимагало багато місця, під вирощування продукції для споживання міщанами [6]. З плином часу відповідні торгові та економічні зв'язки ускладнювались, але міста продовжували виступати центрами економічного розвитку.

Правильне розуміння ролей та функцій яке мають та мали міста для розвитку людства як елемент державотворення має надзвичайно важливе значення для планування розвитку території України, особливо з огляду на очевидну необхідність значної відбудови України від наслідків воєнних дій, що торкнеться всієї території країни.

Література:

1. Mumford Lewis. The Culture of Cities. New York: Harcourt, Brace. 1938 – 586 pages.
2. John Reader. Cities. New York: Grove Press. 2006. 384 pages.
3. Peter Hall. Urban and Regional Planning. Sixth edition. London: Routledge, 2020. 378 Pages
4. Л. Залізник. Перша господарська революція. *Український тиждень*, 24-30 травня 2013. № 20. Стор.42
5. Blanton, R. Urban Beginnings: a view from anthropological archaeology. *Journal of Urban History*, 8(4). Pp. 427–446.
6. Henryk Samsonowicz. "Suburbium" in the Late Middle Ages: The Economic and Social Importance of Suburbs in East-Central Europeo Review (Fernand Braudel Center). Vol. 5, No. 2 (Fall, 1981), pp. 311-324.